

16 ISTRŽUJEMO

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#960, petak, 11. svibnja 2018.

Perfidnim lažima ultrakonzervativci su se okomili na jednu od najmarginaliziranijih skupina u društvu

PIŠE Tamara Opačić

Rod za život

Transrodne osobe, njihovi roditelji, stručnjaci i aktivisti govore za Novosti o tome kako je biti transrodna osoba u Hrvatskoj u jeku žestoke kampanje demoniziranja: 'Svećenik je digao župljane na noge. Poručio mi je da podržavajući svoje dijete činim smrtni grijeh i da ne smijemo ući u crkvu dok god se ne pokajemo. Za što da se ja kajem? Za to što volim svoje dijete?'

Viktorija Čurlin

POČETAK dvadesetih godina života za VIKTORIJU ČURLIN označio je veliki preokret. Nakon što je četiri godine provela na studiju medicine, ta se Zagrepčanka odlučila za prelazak na Filozofski fakultet. Danas 25-godišnja studentica ruskog i antropologije tvrdi da joj je to bila jedna od važnijih životnih odluka.

— Jedan od faktora zbog kojih sam se prebacila je činjenica da Filozofski u akademskoj sferi slovi kao daleko najsigurnije mjesto za **LGBTIQ** osobe. Čim sam krenula na nastavu, pridružila sam se Autu, inicijativi koja djeluje u sklopu Kluba studenata Filozofskog fakulteta. Takva vrsta angažmana me preporodila: em sam se počela baviti aktivizmom, em sam proširila vlastite vidike i stekla jako puno prijatelja koji drugačije razmišljaju od onih s medicine – prepričava ona svoja iskustva o sudjelovanju u aktivističkoj grupi koja se zalaže za promicanje prava i vidljivosti lezbijskih, gej, biseksualnih, interseksualnih i *queer* studenata i studentica te onih s trans identitetima kakav je i Viktorijin.

Sjedeći u kafiću koji se nalazi u blizini fakultetske zgrade, ova crvenokosa djevojka objašnjava kako je kroz odrastanje postepeno postajala svjesna da njen rodni identitet nije istovjetan muškom spolu koji joj je, temeljem bioloških obilježja, pripisan rođenjem. Za razliku od dijela transrodnih osoba koje od malena shvate da se njihova percepcija sebe ne poklapa s rodom koji im je dodijeljen od prvog dana života, bilo kroz odabir odjeće, igračka ili hobija, Viktorija kaže da se taj nerazmjer u njenom slučaju pojačao tokom pubertetskih dana. S tranzicijom, koja je u njenom slučaju podrazumijevala medicinske aspekte, to jest uzimanje ženskih hormona, promjenu načina odijevanja, frizure i tona glasa te usvajanje novih obrazaca ponašanja, Viktorija je započela sredinom 2013., odnosno usred, kako ga naziva, nesretnog prikupljanja potpisa za referendum o ustavnoj definiciji braka.

— Budući da su moji roditelji vrlo bliski Katoličkoj crkvi i da jako drže do njenog autoriteta, tih smo se dana dosta svađali oko vrijednosnih pitanja. Zbog toga sam prolazila kroz stresno razdoblje i osjećala sam se nesigurno. Uostalom, kako ranije nisam pokazivala nikakve znakove transrodnosti, nisam znala kako će reagirati na moje *outanje*. *De facto* sam ih stavila pred gotovo čin. Međutim, na kraju je prevladala ljubav prema djetetu pa su me prihvatili na sebi svojstven način. S tim ne moram biti niti jesam savršeno zadovoljna, ali je kompletno prihvaćanje proces koji traje i trajat će još dugo – govori Viktorija.

Tokom našeg razgovora, koji se odvijao u pauzi između njenih fakultetskih predavanja, ta je studentica u nekoliko navrata ukazala na činjenicu da joj je proces tranzicije omogućio da upozna dijelove sebe, kao što su iskazivanje osjećaja i empatičnost, koji su ranije bili potisnuti. A onda su uslijedile i reakcije okoline.

— Imam tu sreću da kada me ljudi pogledaju na ulici zapravo vide cisrodnu (osoba čiji se rodni identitet uklapa u društveno konstruirane norme određene spolom, op. a.) ženu. Dakle, nisam dlakava, bradata, odnosno onakva kakvima nas predstavljaju ultrakonzervativci. To 'uklapanje' mi nudi određenu vrstu sigurnost – govori Viktorija i dodaje da su joj pozitivne reakcije okoline godile, pogotovo kada su se ljudi prema njoj počeli odnositi u skladu s onim što sve ove godine osjeća da jest.

— Ali ima negativnih stvari koje su vezane uz **seksizam**: upadanje u riječ, ne uvažava se moje mišljenje, češće se ulazi u moj privatni prostor. To su sitne stvari koje cis osobe u svakodnevnom životu možda ni neće pri-

mijetiti, ali kada prolaziš kroz taj prijelaz, onda zbilja uvidiš sve te razlike – nastavlja studentska aktivistkinja, koja je za Novosti pristala govoriti u jeku najžešće transfobne kampanje, one kojom se prvo pokušalo spriječiti ratifikaciju Istanbulske konvencije, a sada i prikupiti potpise za još jedan referendum kojim se želi dokinuti taj međunarodni dokument o sprečavanju rodno uvjetovanog nasilja.

Gradanska inicijativa Istina o Istanbulskoj konvenciji, koja uz blagoslov Crkve okuplja 20-ak udruga ultrakonzervativne i ekstremno nacionalističke provenijencije, tako pod egidom 'rodne ideologije' mjesecima širi laži o trans osobama. Tvrdnje da će Konvencija omogućiti bradatim osobama da ulaze u ženske zahode i tamo ih napastvovati, da će transrodne osobe zbuniti djecu vrtičke dobi te da će zbog svega toga doći do porasta promiskuiteta i spolno prenosivih bolesti, a time i urušavanja čitavog društva, samo su neke od perfidnih laži kojima su se okomili na jednu od najnezaštićenijih marginaliziranih skupina u hrvatskom društvu.

Jedna od rijetkih koja na to javno upozorava je BOJANA IVANIŠEVIĆ, odvjetnica koja pred sudovima zastupa žrtve diskriminacije. Ona u razgovoru za Novosti podsjeća da je krajnji cilj takve diskriminatorne kampanje, u kojoj se vrlo lukavo koriste izrazi kao što su 'građanski' i 'istina', nametanje radikalnih vjerskih stavova svim pojedincima, što je protivno vrijednostima građanskog društva.

— **LGBTIQ** zajednica, odnosno transrodne osobe su u tom slučaju izabrane kao najlakša meta jer su i inače u hrvatskom konzervativnom društvu marginalizirane i često napadane skupina. Prešućivanjem podataka i selektivnim prikazom transrodnih osoba želi se zastrašiti javnost i potaknuti mržnju utemeljenu na predrasudama – objašnjava ona, dodajući da je ostala šokirana propagandnim materijalom protivnika Konvencije do te mjere da ju je podsjetio na period uoči Drugog svjetskog rata u kojem se zagovaralo dokidanje ljudskih prava 'nepoželjnim skupinama'. — Pozivanjem na lažne 'znanstvene činjenice', uz istovremeno prešućivanje ili negiranje istine, te ismijavanjem, vrijeđanjem i klevetanjem **LGBTIQ** zajednice, građanska inicijativa potiče druge na mržnju, što za posljedicu ima pojavu opravdanog straha kod zajednice koja se zbog svega osjeća usamljeno i nezaštićeno – govori Ivanišević.

Odvjetnica sa zagrebačkom adresom napominje da pored Ustava u Hrvatskoj postoji set zakona kojima se pojedincima

Psihijatar je zahtijevao da kod njega dolazim mjesecima da se uvjeri da nisam transrodnost valjda umislila. To me je jako zasmetalo i nisam htjela trošiti mjesece na to da netko procjenjuje jesam li ja žena ili sam poludjela, priča Viktorija Čurlin

Arian Kajtezović (Foto: Mina Tolu/TGEU)

jamči sloboda odabira rodno identiteta i spolnog opredjeljenja. Smatra da su ta zakonska rješenja znatno poboljšanja u odnosu na prethodni period, prvenstveno onaj prije pristupanja Evropskoj uniji. Ipak ističe da ona sadrže određene nedostatke koje bi u budućnosti trebalo poboljšati. Pri tome izražava bojazan da bi na degradaciju tog procesa mogla utjecati kampanja protivnika Konvencije.

DA su položaj i prava transrodnih osoba u proteklih nekoliko godina značajno unaprijeđeni smatra i VIŠNJA LJUBIČIĆ, pravobraniteljica za **ravnopravnost spolova**. No istodobno naglašava da sam postupak tranzicije 'još uvijek nije pokriven odgovarajućim učinkovitim i transparentnim postupcima nadležnih tijela' te da je broj pritužbi transrodnih osoba njenom uredu i dalje u porastu. Konkretnije, trenutno rješavaju 19 takvih predmeta. Najveći broj njih, ukupno osam, odnosi se na rad Nacionalnog zdravstvenog vijeca (NZV), čiji je osnivač Hrvatski sabor.

Riječ je o savjetodavnom tijelu, uspostavljeno 2008. Zakonom o zdravstvenoj zaštiti, koje broji devet članova. Njegova idejna uloga bila je da prati sva područja zdravstvene zaštite te daje 'stručna mišljenja iz područja planiranja, programiranja, razvoja i drugih bitnih pitanja iz zdravstva od važnosti za RH', no NZV-u je uskoro dodijeljena još jedna funkcija: donošenje mišljenja o promjeni spola ili života u drugom rodnom identitetu. Drugim riječima, ukoliko trans osoba, kao što je to bio slučaj s Viktorijom Čurlin, odluči promijeniti osobno ime, dovoljno je da podnese zahtjev u nadležni ured državne uprave i on će, u pravilu, biti odobren bez obzira što se ime možda ne slaže sa spolom koji joj je također upisan u osobnim dokumentima. Međutim, ukoliko se zatraži prilagodbu spola u matici rođenih, na što se odlučuje najveći broj trans osoba zbog otklanjanja moguće diskriminacije u postupcima u kojima su dužni priložiti osobne isprave, kao što je to slučaj na poslu, u obrazovnom i zdravstvenom sustavu te prilikom legitimacije policije, dužna je pribaviti mišljenje NZV-a.

Prijašnjih godina, dok se na njegovu čelu nalazio Željko Reiner, aktualni potpredsjednik Sabora iz redova HDZ-a, to je tijelo u pravilu ignoriralo zahtjeve ili izdavalo negativna mišljenja, posebice ako podnositelji nisu bili sterilizirani, odnosno ukoliko nisu kirurški prilagodili svoj spol. Takvu praksu je 2012. u izjavi za Jutarnji list Reiner pokušao opravdati oprezom da bi se, u suprotnom, 'netko mogao predomisлити i to bi dovelo do teških situacija'.

Kako objašnjava Bojana Ivanišević, transrodnim osobama je 2013., izmjenama i dopu-

nama Zakona o državnim maticama, omogućeno da osim operativnim zahvatom ili kroz hormonalnu terapiju, promjenu spola ostvare tako da dokažu da žive u drugom rodnom identitetu. Pozitivne promjene potaknula je i presuda Ustavnog suda iz ožujka naredne godine, zahvaljujući kojoj je tada maloljetni A. D., a kojeg je zastupala naša sugovornica, postao prva osoba kojoj je u dokumente upisana promjena spola iako nije napravio operativni zahvat.

Iste godine, za vrijeme vladavine SDP-a, donesen je Pravilnik o načinu prikupljanja medicinske dokumentacije te utvrđivanja uvjeta i pretpostavki za promjenu spola ili o životu u drugom identitetu, kojim je po prvi put eksplicitno ukinuto uvjetovanje medicinskih zahvata. Tada je imenovan i aktualni saziv NZV-a, kojim predsjedava SDP-ov internist RAJKO OSTOJIĆ, pored antropologa PAVLA RUDANA, neurologinje VESNE ŠERIĆ, endokrinologinje DUBRAVKE JURIŠIĆ-ERŽEN, radiologa SVENA KURBELA, kardiologa DARKA DUPLANČIĆA, biokemičarke DUNJE ROGIĆ, medicinske sestre ANE LJUBAS i stomatologinje IVANE ČUKOVIĆ-BAGIĆ. Iako su suglasni da NZV od tada donosi pozitivna mišljenja, naši sugovornici ističu da se ona uvijek donose izvan propisanog roka od 30 dana. Na upit Novosti da se očituju o tim tvrdnjama, iz Ministarstva zdravstva nam je tek odgovoreno da je od 2014. do danas NZV pozitivno riješio 73 zahtjeva, od čega se njih osam odnosi na promjenu spola, a 65 na život u drugom rodnom identitetu.

— Ne poznajem nijednu osobu koja je mišljenje NZV-a dobila u zakonski propisanom roku. Problem je što se nemamo kome žaliti osim tom istom tijelu, zbog čega se nalazimo u bezizlaznoj situaciji – žali se ARIAN KAJTEZOVIĆ, jedan od suosnivača Trans mreže Balkana, regionalne platforme udruga s transrodnim predznakom, koji upozorava na apsurdnost ovlasti koje posjeduje NZV.

— Ispada da su državna tijela i njihovi službenici bolje upoznati s mojim rodnom identitetom od mene samoga. S druge strane, ako svima dajemo za pravo da sami odrede koje su nacionalnosti i vjere, zašto to ne bi bio slučaj i s rodom, koji je daleko intimniji i sastavniji identitet svake osobe? Uostalom, je li to što meni ili bilo kome drugom u dokumentima piše da sam muškog ili ženskog spola od tolike važnosti za RH da se time mora baviti tijelo od nacionalne važnosti? – pita se Kajtezović.

Budući da obnaša i dužnost supredsjednika međunarodne organizacije Transgender Europe, ovaj aktivist je upoznat i s razinom prava koje trans osobe imaju u ostatku

Nacionalno zdravstveno vijeće od 2014. je pozitivno riješio 73 zahtjeva za prilagodbu spola i rodnog identiteta. Genitalne operacije ne izvodi u Hrvatskoj nijedan liječnik pa trans osobe odlaze u Beograd

Evrope. Objašnjava da se Hrvatska do prije nekoliko godina formalno nalazila među onim državama koje su imale bolje zakone, dok danas postoji sve više onih, kao što su Irska, Danska i Norveška, koje trans osobama omogućuju da ime i spol prilagode praktički jednim potpisom, odnosno temeljem samoodređenja. Malta je otišla i korak dalje, pa nebinarnim osobama, odnosno onima čiji se identitet ne uklapa u poimanje u kojem je rod ograničen isključivo na kategorije muškarca ili žene, omogućuje da u dokumentima upišu oznaku X.

MATEA POPOV, psihologinja u udruzi Trans Aid i predsjednica Sekcije za psihologiju roda i seksualnosti pri Hrvatskom psihološkom društvu, dodaje da u nabrojenim državama nisu zabilježeni slučajevi u kojima su ljudi bezglavo počeli mijenjati dokumente, niti da su se pojavili neki drugi problemi. Smatra da je to put kojim bi i Hrvatska trebala ići. Time bi se, kaže, otklonile i druge prepreke na koje danas nailaze trans osobe, prije svega u zdravstvenom sustavu.

Za određeni broj trans osoba prvu prepreku predstavlja prikupljanje dokumentacije, odnosno mišljenja i nalaza psihijatra, endokrinologa, psihologa i socijalnog radnika, koja se potom dostavlja NZV-u. Matea Popov upozorava da u Hrvatskoj postoji izrazito mali broj stručnjaka koji su formalno educirani za bavljenje tom temom te da oni, koji su za to uistinu specijalizirani, svoja znanje i kompetencije duguju isključivo osobnim interesima. Dio njih nalazi se na formaliziranoj Listi stručnjaka koji imaju iskustva u radu s transrodnim osobama Ministarstva zdravstva iz 2015. Pored toga što se od ukupno nabrojanih 15 psihologa, psihijata, kirurga, ginekologa i endokrinologa njih čak 13 nalazi u Zagrebu, a pritom neki isključivo rade u privatnim poliklinikama, Popov ukazuje na još jedan problem: lista se ne ažurira. Štoviše, svjedoči psihologinja, aktivisti i aktivistkinje Trans Aida nazvali su te stručnjake, jednog po jednog, i tako saznali da neki od liječnika uopće ne znaju da su na listi, kao i da dio njih uopće nema iskustvo rada s trans osobama.

Dobro je da su različiti stručnjaci involvirani u proces tranzicije, da osoba dobije psihološki tretman, potrebno savjetovanje i pripremu, da joj psihijatar pomogne ukoliko ima drugih problema. Važno je da se kod endokrinologa ide na redovne kontrole, odnosno da se hormoni ne uzimaju olako i nelegalno, ali to da liječnici s liste imaju moć odrediti je li netko trans ili nije, naprosto je prevelika ovlast – govori Matea Popov i dodaje da postoje tendencije da se nekim stručnjacima ide radije negoli drugima.

Objašnjava da je posebno teško onim osobama koje imaju psihičke poteškoće kao što su anksioznost, depresija i poremećaji u prehrani, što je, kaže ona, u trans populaciji

statistički vjerojatnije zbog problema s kojima se te osobe suočavaju u patrijarhalnom društvu.

— Događa se da psihijatri to često tumače na način da osobu proglase manje uračunljivom, čime zapravo skidaju kredibilitet s njene transrodnosti. Budući da mentalne poteškoće osobu ne čine manje vrijednim članom društva dok god joj nije oduzeta skrb nad samom sobom, smatram kako nema razloga da se to uzimam protiv nje – govori Matea Popov.

Na takvu reakciju u jednoj zagrebačkoj bolnici prije nekoliko godina naišla je Viktorija Čurlin. Kaže da je problem nastao kada je psihijatar, kojeg ne želi imenovati, prilikom prikupljanja dokumentacije koju je trebala dostaviti NZV-u, u povijesti bolesti vidio da se kod nje u jednom stresnom životnom periodu razvila depresija i anksioznost.

— Zahtijevao je da kod njega dolazim mjesecima da se uvjeri da nisam transrodnost valjda umislila iako sam se u tom momentu osjećala stabilno. Kao što cis osobe imaju psihičkih problema, tako ih imaju i trans osobe. To me je jako zasmetalo i nisam htjela trošiti mjesec na to da netko procjenjuje jesam li ja žena ili sam poludjela – svjedoči studentica, koja je zbog tog iskustva za sada odustala od promjene spola u dokumentima.

Zbog financijske situacije odustala je i od genitalne operacije koju nijedan liječnik kod nas ne izvodi, pa trans osobe iz Hrvatske najčešće odlaze u jednu privatnu beogradsku kliniku. Za nju je potrebno izdvojiti oko 10.000 eura. Pridodamo li tome da su zbog neusklađenosti administracije pojedine trans osobe primorane same plaćati doze hormona, taj se iznos penje na po još nekoliko stotina kuna mjesečno. Matea Popov kaže da neki liječnici estrogene, odnosno testosteron bez ikakvih problema izdaju na recept, dodajući da to uvelike ovisi o tome je li trans osoba već promijenila spol u dokumentima. Kaže da se zbog svega navedenog medicinske oblike tranzicije može tumačiti i kao klasno pitanje.

‘Sve zdravstvene usluge koje liječnici specijalisti medicinski indiciraju kod osiguranih osoba provode se na teret obveznog zdravstvenog osiguranja. Isto vrijedi i za osigurane osobe koje su u postupku tranzicije spola. Ono što liječnici specijalisti postavljaju kao medicinsku indikaciju, provodi se na teret obveznog zdravstvenog osiguranja’, navodi se u odgovoru koji su Novosti dobile od Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (HZZO).

— S HZZO-om se zapravo ne zna tko pije, a tko plaća. Osiguranje pokriva posjete psihologu, psihijatru i endokrinologu te dio endokrinoloških pregleda. I to je otprilike to. Unazad godinu dana pokrivala se i gornja operacija (otklanjanja dojki, op. a). Bez ikakvog objašnjenja ili promjene pravilnika, sada su trans osobe za taj zahvat počele dobivati račune u iznosu od oko tisuću eura. Zbog takve nekonzistentnosti, trans osobe konstantno žive u neizvjesnosti, zbog čega im se jako teško nositi s ionako teškom svakodnevnicom – objašnjava Popov, koja pred toga što u Trans Aidu pruža individualna i grupna savjetovanja, na svakodnevnoj razini odgovara na pisane upite, uglavnom osoba koje zbog nedostupnosti informacija ne znaju kako bi započele proces tranzicije.

Kaže da joj na individualna savjetovanja uglavnom dolaze mlade osobe, koje osim na transfobiju u obrazovnom sustavu ponekad nailaze i na nerazumijevanje roditelja, dok joj se oni stariji od 35 godina, zbog straha od gubitka posla i mogućeg odbacivanja od članova uže obitelji, obično javljaju mailom. Pored psiholoških, ono što je većini njih zajedničko su birokratsko-pravni problemi.

Matea Popov

Bojana Ivanišević

— Proces tranzicije nepotrebno dugo traje i jako je neizvjestan za trans osobe, u smislu da ne znaju hoće li im psihijatar ‘blagosloviti’ identitet, hoće li biti dovoljno dobri i uvjerljivi za njega, hoće li uzeti neke njihove druge poteškoće i okrenuti ih protiv njih. Ogroman problem je i opravdani strah od diskriminacije. Naime, osobe koje se nalaze u procesu tranzicije najčešće žive u nezavisnim kućanstvima, odnosno završavaju fakultet, zapošljavaju se ili već rade, pa ih je jako strah kako će na sve reagirati poslodavac. Izgube li posao na početku tranzicije, odnosno dok im dokumenti nisu usklađeni s izgledom koji se upravo u tom periodu mijenja, oni su egzistencijalno ugroženi i neizvjesno je hoće li uspjeti naći novi posao – govori ona i dodaje da je posebno teško osobama koje žive u manjim sredinama.

To na vlastitom primjeru osjeća JOSIPA, kako ćemo je ovdje nazvati jer je željela ostati anonimna. Ta žena, koja živi u jednom manjem mjestu na sjeveru Hrvatske, majka je transrodnog tinejdžera.

— Rodila sam curicu koja je oko druge godine života isključivo voljela ono što nazivamo ‘muškim’ stvarima. Odbijao je nositi haljinice i dugu kosu, jako je volio igrati nogomet, skupljati figurice akcijskih junaka. Kako živimo u maloj sredini, nisam imala pojma što je transrodnost. Jednostavno, nikada nisam čula za taj pojam. Ponekad me sve to skupa malo smetallo jer su me naši sumještani ispitivali zašto dijete oblačim tako kako oblačim i zašto ga šišam na kratko. Ali to nije bila moja volja, jednostavno nisam htjela da moje dijete izgleda onako kako ne želi – svjedoči Josipa i dodaje da su se prvi strahovi pojavili kada je njen dječak krenuo u školu.

Kako nam kaže, ostaloj djeci je prvih dana izgledao ‘malo čudno’, ali su ga uskoro bezrezervno prihvatili, rasli zajedno i apsolutno ga podržali kada je, osam godina kasnije, i to uz podršku razrednice i ravnateljice, stao pred razred i rekao im da je trans muškarac. — Lagala bih kada bih rekla da nije bilo kriznih situacija – govori Josipa u jednom dahu. — Moje dijete je postalo nesretno onog momenta kada je dobilo menstruaciju, pa su počele rasti grudi... Tada su u školi imali predavanje o poremećajima u prehrani tokom kojeg je čuo da se kod onih cura koje boluju od anoreksije zaustavi pubertetski razvoj. Zato je prestao jesti – nastavlja ona.

Tih dana Josipa je u povijesti internetskog pretraživanja shvatila da je njen sin posjećivao stranice koje se bave trans temama. — Shvatila sam da je to moje dijete. Dala sam si par tjedana dok sve ne proučim. A istovremeno sam osjećala tugu i bol, pitala se zar je to stvarno moguće.

Potom je kontaktirala obiteljsku liječnicu koja se za savjet obratila prijateljici u jednoj zagrebačkoj bolnici. ‘Pa to je trans dečko! Zar nikada prije niste to vidjeli’, rekla joj je. Obitelj se iz malog mjesta potom uputila u Zagreb, gdje je u jednoj bolnici psiholog

sumnjičavo gledao na njihovog sina.

— ‘Ti moraš prihvatiti da si cura’, govorio mu je. A on je svaki dan tonuo u depresiju. Onda su ga poslali kod psihijatra koji mu je prepisao antidepresive, s čime se nisam mogla pomiriti. Potom su mi prijetili da će, ukoliko ne smirim svoga sina, moje dijete morati ostati na promatranju u psihijatrijskoj ustanovi – prisjeća se Josipa najstresnijih dana u svom životu.

Budući da u tom momentu nije znala kome da se obrati za pomoć, preko interneta je došla do liječnika koji ima višegodišnje iskustvo rada s trans osobama. Primio ju je isti dan i nakon pregledanih nalaza rekao: ‘Pa jesu li oni normalni, mogli su vam upropastiti dijete. Bacite sve tablete i tužite ih sve redom!’

— ‘Ja ću ti pomoći, nemoj se bojati’, rekao je mom dječaku, kojem se nakon mjeseci patnje vratila nada i onaj, samo njemu svojstven, sjaj u očima. Nakon hormonalne terapije i nastavka tranzicije on je toliko sretan da vam riječima ne mogu opisati – govori ona i dodaje da su reakcije okoline bile različite.

Neki su im čestitali na hrabrosti, a drugi su ih osuđivali uz opaske kao što su: ‘To nije ljudsko biće’ ili ‘Što je sad ovo, hoće li sada žene sebi ugrađivati pimpeke?’ Jedno od bolnijih iskustava za Josipu je bilo suočavanje s lokalnim svećenikom koji je otišao toliko daleko da je župljane digao na noge. Samu obitelj uvjeravao je da se mora oduprijeti ‘kušnji koju im šalje Bog’ i da je njihovo dijete takvo kakvo je jer otplaćuje grijeha svojih predaka. Josipa to nije željela slušati, jer, kako kaže, radije će gledati kako je njeno dijete sretno, nego mu okrenuti leđa da svećeniku bude za pravo. Zbog toga je s njim ušla u otvoreni konflikt.

— Tom prilikom svećenik mi je poručio da podržavajući svoje dijete činim smrtni grijeh i da on i ja ne smijemo ući u crkvu dok god se ne ispovjedimo i pokajemo. Za što da se ja kajem? Za to što volim svoje dijete? To što bih dala sve za njegovu sreću? Za to se neću kajati. Kajala bih se da sam svojem djetetu okrenula leđa i da mu nisam pomogla. E onda bih se kajala – nastavlja ova žena koja ne krije strah zbog atmosfere u hrvatskom društvu.

Naime, zadnje provedeno istraživanje, ono udruženja Zagreb Pride iz 2013., dokazuje da je od 83 osobe čiji spolni/rodni identitet odstupa od društveno očekivanog, njih čak 54,2 posto doživjelo neki oblik nasilja. Psihičko nasilje doživjelo ih je svih 54,2 posto, a fizičko 15,7 i seksualno 19,3 posto. Arian Kajtezović napominje da u Hrvatskoj ne postoji organizacija koja sustavno prati zločine iz mržnje prema trans osobama, no do aktivista je došla informacija kako je prošle godine, uoči Povorke ponosa **LGBTQ** osoba, na Trgu bana Jelačića napadnuta jedna trans osoba, kao i da je jednoj trans ženi iz manjeg mjesta priječeno vatrenim oružjem. **Mediji** su lani izvijestili i o napadu na dizajnericu ROMANU TAYLOR, koja je tada posvjedočila da se zbog opetovanih fizičkih napada boji šetati Zagrebom.

Kampanje protiv uvođenja zdravstvenog odgoja i za izmjenu definicije braka, marširanje filoustaša iz A-HSP-a Zagrebom, splitski prosvjed protiv Istanbulske konvencije na kojem se orilo ‘Za dom spremni’, molitelji pred bolnicama koje gledam dok odlazim na hormonsku terapiju... – nabraja Viktorija Čurlin, naša sugovornica s početka priče.

— Zbilja mislim da je došlo vrijeme da svi do jednoga, pogotovo pripadnici marginaliziranih skupina, zbijemo redove, pokažemo da nas ima i kako nećemo dozvoliti da se po nama gazi. Pitanje je gdje će se Crkva, Željka Markić, LADISLAV ILČIĆ i slični zaustaviti. A ujedno sami sebi moramo postaviti pitanje kakvo društvo uistinu želimo. Osobno želim da ono bude pluralističko i tolerantno i učinit ću sve što je u mojoj moći da ga takvim i izgradim – poručuje Viktorija Čurlin. ■